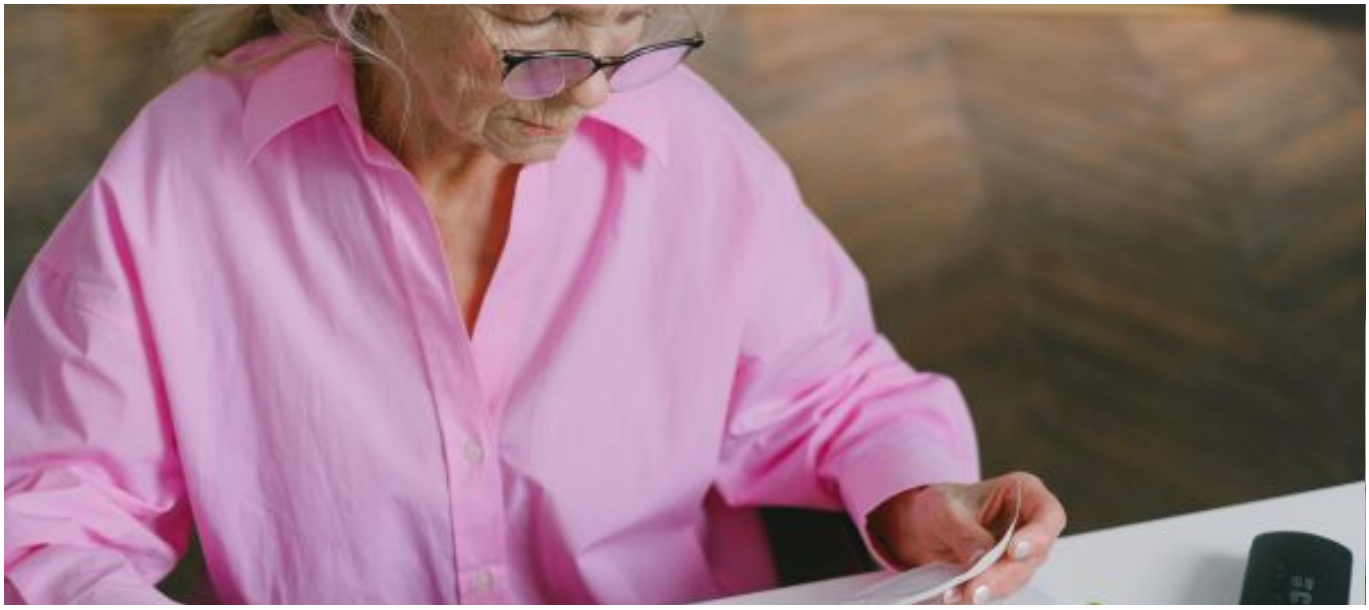

Handen af van de AOW. De onzekerheid over de pensioenen is al erg genoeg

Posted on 29 juli 2025 by Menno Tamminga

Als topambtenaren over hervorming van de AOW beginnen, is waakzaamheid geboden. Wat ambtenaren of politici aanprijzen als een hervorming ervaren de belanghebbende burgers nogal eens als kostenverhoging of bezuiniging.

De AOW, de Algemene Ouderdomswet, is een verworvenheid uit de jaren vijftig van de vorige eeuw. De heraut van de sociale verzorgingsstaat die volgde. De AOW had, en dat wordt soms vergeten, een specifiek doel: armoede bestrijden. Het was een ingesleten realiteit: oud was arm. Ouderen leefden van hun kinderen.

Leve de AOW

Armoede bestaat nog steeds, maar onder ouderen is het gering. Dankzij pensioenen waar de meeste werknemers via hun werkgever verplicht voor sparen. Dankzij de toename van vrouwen op de arbeidsmarkt die óók voor pensioen sparen. Dankzij de

gestegen welvaart. En dankzij de AOW, het 'basispensioen'.

Elke ingezetene die vijftig jaar in Nederland verbleef, heeft recht op AOW, of er AOW-premie is betaald of niet. AOW heeft lage uitvoeringskosten, een laag risico op misbruik en ja, ook een miljardair als John de Mol en prinses Beatrix krijgen AOW. Dat zijn de winst én de prijs van eenvoud.

Een kleine terzijde: mijn grootvader aan moederskant werd geboren in 1890. Hij was timmerman. Geen pensioen. In 1957 kwam de AOW. Hij heeft bij mijn weten nooit een cent premie betaald, maar ontving nog 27 jaar een uitkering. Daarom hebben de drie letters AOW voor ouderen een bijna mythische kracht. Zij ontvangen zelf AOW én ze weten nog hoe belabberd het vroeger was.

Dus waarom willen de topambtenaren aan de AOW morrelen? En snijdt het hout wat ze voorstellen?

De spreekbuis van de ambtenaren is de zogenoemde Studiegroep Begrotingsruimte. Dat klinkt als een veredelde leesclub, maar pas op. Deze Studiegroep publiceert voorafgaand aan verkiezingen aanbevelingen voor het ideale begrotingsbeleid voor het volgende kabinet. De Studiegroep slaat de piketpaaltjes voor de volgende vier jaar.

In de Studiegroep zitten de topambtenaren van de financieel economische ministeries plus Volksgezondheid, de president én een directeur van De Nederlandsche Bank plus de directeur van het CPB. De Studiegroep heeft een begrensde taak: de overheidsfinanciën op orde houden. Belangwekkend, maar geen kiezersmandaat.

Zorg onbeheersbaar

De ambtenaren concentreren zich in hun recente advies op de groeiende kosten van de vergrijzing: gezondheidszorg en AOW. Tussen deze twee bestaan grote verschillen. Zorguitgaven (108 miljard euro) zijn meer dan het dubbele van de AOW (52 miljard). En waar de AOW-uitgaven van maand tot maand voorspelbaar zijn, blijken de kosten van de zorg steeds weer onbeheersbaar. Omdat de AOW zo beheersbaar is, is het een aantrekkelijk doelwit.

De vergrijzing is niks nieuws, het is te verwachten sinds de geboortegolf van de

babyboomers in de jaren 1945-1955. Dus waarom alarmeert de Studiegroep juist nú?

In het vórige rapport, anderhalf jaar geleden, waarschuwde men ook, maar in minder schrille bewoordingen. Het verschil zit 'm, denk ik, in een nieuwe Europese begrotingsregel. Deze nieuwe regel staat naast de begrenzing van het begrotingstekort (3 procent) en staatsschuld (60 procent van economische productie). Aan deze twee voldoet Nederland ruimschoots.

Maar die nieuwe regel speelt Nederland parten omdat de vergrijzingskosten tot 2040 stijgen. Deze regel moet onbeheersbare tekorten voorkomen voordat ze plaatshebben. Goed bedoeld. Nederland heeft ermee ingestemd als beste begrotingsjongetje van de klas. Want ándere landen zouden orde op zaken moeten stellen. Frankrijk en Italië hebben niks gespaard voor de vergrijzing. Een tikkende tijdbom. Geen pensioenstelsel van betekenis. Nederland wél. Maar wie moet nu besparen? Nederland. De regel komt echter als een boemerang terug

Anders dan in 2023 komt de studiegroep nu met concrete adviezen. Een daarvan is het gefaseerd opheffen van de regel dat AOW-ontvangers geen AOW-premie betalen. AOW'ers betalen in dit voorstel mee aan hun eigen AOW. Bizar. Klinkt als eten in een restaurant waar je zelf je voorgerecht moet meenemen.

Schrikken

Een andere optie is juist het gefaseerd afschaffen van de AOW-premie voor werkenden en de AOW-uitkeringen financieren uit de belastingopbrengsten. Ze noemen dat fiscalisering. De AOW-premie is sinds 2001 gelimiteerd en vorig jaar werden de AOW-uitkeringen voor het eerst voor meer dan de helft uit de belastingopbrengsten betaald.

Daar schrikken mensen van. Want wie weet… straks verlaagt een (toevallige) politieke meerderheid de AOW om elders een gat in de begroting te dichten. Toch heeft fiscalisering ook een voordeel: de kosten van de AOW worden gespreid over een grotere groep meebetalende burgers en bedrijven. De vergrijzing is van een dusdanig formaat dat niet alleen werknemers daarvoor de rekening kunnen krijgen, zoals in 1957 is vastgelegd.

Wees eerlijk

Áls er al een goede reden zou zijn om de AOW op de schop te nemen, wees dan eerlijk en kondig dat ruim van tevoren aan, zodat burgers hun maatregelen kunnen nemen. Denk aan vijftig jaar, de looptijd van de opbouw van AOW-rechten.

De AOW nu fiscaliseren is echter geen optie. De komende jaren zijn al een hachelijk waagstuk. Nederland gooit zijn geprezen 'beste pensioenstelsel ter wereld' compleet om. Eerst zijn pensioenen jarenlang bevroren en niet verhoogd met inflatie of welvaart. Dezer dagen wordt zekerheid vervangen door onzekere uitkomsten.

Politici die dan ook de AOW overhoop willen gooien, lokken maatschappelijke razernij uit. Het CDA verloor de Tweede Kamer verkiezingen in 1994 en de PvdA in 2006 met AOW-plannen die de kiezers niet pikten. Deze partijen ontkenden de mythische kracht van de AOW. Burgers koesteren de AOW én ouderen komen stemmen.

Wynia's Week *brengt broodnodige, onafhankelijke berichtgeving: drie keer per week,* ***156 keer per jaar****, met artikelen en columns, video's en podcasts. Onze donateurs maken dat mogelijk.* ***Doet u mee?*** *Hartelijk dank!*